
AVTRYCK I DET OKÄNDA- *FORCING THE IMPOSSIBLE*

FORSKNINGSPLAN

INTRODUKTION

Speciellt under coronaåret 2020 har det blivit allt tydligare att människor världen över är kluvna i sin relation till vetenskap och auktoriteter. Å ena sidan visar forskning att speciellt finländare lägger allt större tilltro till att forskning och vetenskap skall hjälpa människor ut ur olika samhälls- och miljöproblem.¹ Å andra sidan förekommer större grupper av människor som förhåller sig kritiska till forskning och de rekommendationer som kommer från olika institutioner och samhälleliga anstalter. Speciellt i väst värnar folk om sin egen fria vilja att få bestämma över sina kroppar och sin hälsa. I en artikel på YLE i november 2020 rapporterades om internationell forskning som visar på att spridningen av och den ökade tilltron till konspirationsteorier och falska nyheter inte går att bemöta enbart med ökad kunskap och klargörandet av fakta.²

Bengt Kristensson-Uggla, skrev redan år 2019 i *En strävan efter sanning - Vetenskapens teori och praktik* om kunskapens horisontalisering. Vetenskapens horisontalisering innebär enligt Kristensson-Uggla framför allt att äldre hierarkiska institutioner såsom kunskapsproduktionen vid ett universitet har tappat sin tidigare självklara position som förmedlare av vetenskap.³ Nu behöver universiteten likt andra institutioner i samhället lära sig både att samarbeta med andra typer av kunskapsförmedlare och kommunicera sina forskningsresultat på nya sätt. Tillsammans med det ökade behovet av empatiskt lyssnande till avvikande åsikter som efterlystes i den internationella forskningen, har projektet *Avtryck i det Okända - Forcing the Impossible* skapats för att möta dessa utmaningar.

Inom ramen av projektet har vi låtit samtliga spetsforskningsenheter vid Stiftelsen Åbo Akademi och forskningsprofiler vid Åbo Akademi möta olika konstnärer för att träna sig i att prata om sin forskning. Konstnärerna har i sin tur fått öva på det professor Kai Lehtikainen under danskonferensen Stretch i Åbo i ok-

---

¹ Tiedebarometri 2019.

² Jungar 2020, YLE .

³ Kristensson Uggla 2019, 10-12.

tober 2019 kallar för hybriditet. Lehtikainen identifierade en rörelse som allt mer vänder sig bort från vetenskapen som medlet för att lösa alla världens komplexa problem. Istället verkar människor lägga sina förhoppningar på konst och hos konstnärer. Lehtikainen nämnde en rad olika forskningsområden där konsten får allt större tillträde, bl.a. utbildning, hälso- och sjukvård, arbetsplatsutveckling, innovationer och företagsamhet.⁴ Lehtikainen fortsatte med att konstatera att även om konstnärer bär på ett brett kunnande på många områden och till exempel kan bidra till en bättre samexistens människor emellan⁵, är det ändå ett orimligt uppdrag man lägger på konstens axlar om/iffall man önskar att konstnärerna skall lösa komplexa problem som krig, sjukdomar, matbrist, politisk instabilitet och främlingsfientlighet. Däremot uppmanade Lehtikainen konstnärer till att samarbeta med andra sakkunniga inom sina områden. Det är detta som projektet *Avtryck i det Okända - Forcing the Impossible*, redan möjliggjort.

Nästa steg är att nå ut med projektets alster till en större allmänhet och initiera ett samtal i det offentliga rummet om både konstens och forskningens premisser i dagens värld. Kan konstnärer hjälpa forskare att uttrycka sig, förmedla sina insikter på ett sätt som talar till större skaror av samhället? Kan ett sådant samtal och samarbete öka förståelsen, empatin och välviljan för den som jobbar och verkar i en annan värld än den egna, eller ökar bara missförstånden och avståndet efter en kort exponering för det "okända"? Är forskning och forskare en tacksam samarbetspart för konstnärer - någon att tänka estetik och skapa kreativt med - eller förblir de enbart en inspirations "objekt" från vilken man på avstånd kan se något intressant?

MÅL OCH UPPLÄGG

Det första målet med projektet är således att möjliggöra möten och samarbeten som både Kristensson-Uggla och Lehtikainen efterlyser. Projektet erbjuder en plattform där konstnärer och forskare inte enbart förs samman, utan där de även kommer att få samtala och samverka. Vi har ämnat skapa förutsättningar och rum där forskare och konstnärer skall få närma sig varandra genom sina styrkor och expertisområden. Syftet med att sammanföra forskare och konstnärer är att möjliggöra en dialog som kan skapa någonting nytt. Syftet är även att

---

⁴ Se WHO rapport 2019, resultaten från ARTSEQUAL, TILLT men även mer filosofiska ställningstaganden som det av Jonna Bornemark: *Filosofiska rummet* avsnittet Identitet, 14 November (2019); *Det omätbaras renässans - En uppgörelse med pedanternas herravälde* (2018).

⁵ Konstens, förmåga att främja välmående, få människor att bli mer samspelade och användning som metod för kreativ konflikthantering finns dokumenterad inom många olika forskningstraditioner. See ARTSEQUAL, Results & <http://www.artsequal.fi/publications>

följa hur olikheter överbyggs. Det är en uttalad strävan från projektets sida att konsten inte bara skall illustrera vetenskapens metoder och innehåll, utan konsten ges utrymme att stimulera, utmana och väcka vetenskapen till nya insikter, samtidigt som forskarna får träna sig i att kommunicera.

Ändamålet att skapa en plattform för att sammanföra konstnärer och forskare är ingenting nytt i sig. Projekt som Floating Platforms och AmosLAB, av vilka vi tagit lärdom, har redan gjort detta i olika former. Delvis verkar sådana plattformar även idag, i och genom bland annat forumet Abo Agora och Donnerska Institutet med vilka vi samarbetar. Det som är nytt för vårt projekt är dess omfattning, valet av metoder och att projektet i sig utgör en plattform för forskning.

Med omfattning syftar jag främst på att vi för detta projekt inbjudit samtliga profileringsområden och spetsforskningsenheter vid Åbo Akademi att medverka i både processerna och slutresultatet.⁶ Därmed uppnås en bredd som tidigare inte genomförts. Syftet är att ledande forskare och forskningsteam från projekten The Future of Democracy - Center of Excellence in Public Opinion-Research (FutuDem), Center of Excellence in Cellular Mechanostasis (Cell-Mech), Center of Excellence in Bioelectronic Activation of Cell functions (BACE), Minoritetsforskning, Havet, Teknologier för en hållbar framtid samt Lösningar för hälsa⁷, skall få tränas i vetenskapskommunikation och att föra samtal i det offentliga rummet.

Även i antalet och typen av konstprojekt som vi planerar genomföra finns en komplexitet och mångfald som tidigare inte prövats. Sammanlagt handlar det om åtta olika konstnärsprojekt i de flesta tänkbara medier.⁸ Dessutom sammanförs alla dessa delområden i ett textformat där poesin kommer att få forma upplägget. Konstnärerna erbjuds att få ta del i ett spännande och ekonomiskt hållbart projekt för att utvecklas i sin förmåga att samverka i samhällsdiskussioner och kunskapsförmedling.

Nu ligger fokus på att genomföra de samarbeten som startat och att föra samtalen i det offentliga rummet. Vernissager, uruppföranden och samtal är planerade för Vetenskapens natt, fredagen den 24. september i Åbo.

---

⁶ Ett av spetsforskningsenheterna har avböjt samverkan i detta skede pga. tidsbrist.

⁷ Se utförligare beskrivningar av varje område i bilagan: Forsknings&KonstProfilerna.

⁸ Musik, dans, performance, skulptur, animering, bild, installation och arkitektur. Se även utförligare beskrivningar av varje konstområde i bilagan: Forsknings&KonstProfilerna.

FORSKNINGSANKNYTNING

Den främsta skiljelinjen till tidigare och andra projekt där konst och vetenskap möts, är att *Avtryck i det Okända - Forcing the Impossible* i sig fungerar som en plattform för forskning. Inom ramen för det tvärvetenskaplig forskningsprojekt där jag nu utför etnografiska fältarbeten, finns en komponent som handlar om etik och en annan som handlar om kommunikation. I mitt pågående projekt är mitt syfte att följa med hur forskarna inom BACE talar om och lever ut en etisk hållning i och till sin forskning. Jag följer även hur de kommunicerar, både över vetenskapsgränserna och med berörda parter utanför vetenskapsgemenskapen. Projektet *Avtryck i det Okända - Forcing the Impossible* är en vidareutveckling av både frågorna om etik och vetenskapskommunikation. Genom att inbjuda ett större antal forskare att medverka, breddas forskningsmaterialet. Därtill blir frågan om kommunikation med parter som inte hör till den egna vetenskapsgemenskapen mer påtaglig och betydelsefull, då konstnärer binds till projektet och samarbetet utmynnar i ett samtal i offentligheten.

Först och främst ämnar jag följa med när forskare möter konstnärer och observera hur ett samtal och en dialog kan uppstå. Uppläggen är planerat så att konstnärer och forskare möts under ett antal gånger. Där berättar forskarna om sin forskning så att konstnären utgående från de samtal och den dialog som uppstår skall kunna skapa ett konstverk som återspeglar det forskaren berättat samt forskningsfrågorna gemenskapen hen kommer ifrån och arbetar med. Samtidigt bereds också rum för konstnärerna att fråga forskaren om funderingar kring forskningen, vilka idéer till konstprojekt som väcks och om dessa får gensvar i forskaren. Som deltagande observatör kommer jag att lägga speciellt märke till hur en dialog föds. Vilka är utmaningarna för att kommunikationen skall flöda? Var/hur/när når konstnär och forskare varandra? Vilka hinder för kommunikationen finns? Hur överbygger man dem? Uppstår det etiska dilemman i samtalet? Hur bemöter forskaren och konstnären dessa? Uppstår det en förståelse och ett närmande av varandras arbetsvillkor och verksamhetsområden, eller förblir de "okända" för varandra?

Syftet med detta projekt är vidare att med konstnärliga interventioner träna forskare i att föra ett samtal om sin forskning utanför vetenskapsgemenskapen. Träningen är planerad att genomföras i flera omgångar. Den första workshopen i vetenskapskommunikation skedde före mötet med konstnären (september 2020). Den andra möjligheten till träning kommer att ges efter mötet med konstnären, då utmaningar och hinder har kunnat analyseras (våren 2021). Det är jag, med min erfarenhet som dansare, utbildad Nia-instruktör och pedagog, som kommer att skraddarsy workshoparna utgående från de behov som upp-

stått. Workshoparna i sig har byggts kring element från *storytelling* och kommer att innehålla praktiker kända från dans- och performansvärlden.

RESULTAT

Samtalen forskare och konstnär emellan utmynnar i konstverk som konstnärerna presenterar/uppför under Vetenskapens natt i Åbo i september 2021. Inför Vetenskapens natt får forskarna åter delta i en workshop baserad på de insikter och utmaningar jag kunnat identifiera under samtalen med konstnärerna. Slutligen möts konstnären och forskaren/forskningsgruppen i ett öppet samtal då konstverken uppförs/öppnas för allmänheten. Inför de samtalen, som förs på en offentlig arena, skall forskaren vara redo att föra dialog tillsammans med både konstnären och allmänheten. Under Vetenskapens natt är syftet vidare att följa med vilka frågor och funderingar som finns i publiken. Vad väcker konsten och forskningen för tankar, känslor, associationer och etiska dilemman? Har forskaren och konstnären utvecklat sin förmåga att bemöta och överbygga olika moment i kommunikationen, genom den träning processen medfört? Publiken kommer att få vara delaktig i samtalen och medskapare i dialogen. Även i detta skede kommer material för forskning att samlas in genom de appar och digitala hjälpmedel som används i samtalen publik, konstnärer och forskare emellan. Detta element underlättas nämnvärt av den hybrida verklighet vi nu lever i.

Syftet med denna avslutande del är att ytterligare utforska och samtidigt förbättra de sätt på vilka forskare kommunicerar om sin forskning med dem som är utanför deras vetenskapsområde. Denna information kan vara forskarna till nytta i personliga projekt, såsom deltagandet i t.ex. Vetenskapens natt och publiceringen av forskningsrön för beslutsfattare och i medierna. Möjligheten finns även för konstnärerna att vidareutveckla sin kapacitet för samarbete med forskare kring samhällsrelevanta teman.⁹ Materialinsamlingen kommer ytterligare att utröna vilken sorts frågor som intresserar, förundrar och väcker nyfikenhet eller kritik i allmänhetens möte med forskning och konst. Dessa resultat kan sedan användas i mer allmänna strategier för hur universiteten kan kommunicera sina forskningsresultat på nya sätt. Är hybrida konstnärer och konst en god partner för universiteten i att öka förståelsen och insynen i hur forskning går till och vad forskare gör? Detta vill projektet *Avtryck i det Okända - Forcing the Impossible* utröna. Jag vill även utforska hur konsten kan bidra till att skapa givande kommunikationsarenor för samhällsviktiga diskussioner. Centralt för det här projektet är att bredda forskarnas förståelse för och kun-

---

⁹ Redan i Floating Platforms projektet framkom hur viktiga dylika projekt kan vara, för båda parter.

skaper i att kommunicera med andra externa partners än finansiärer och företagsvärlden. Projektets slutliga syfte är att öka både förståelsen för och komplexiteten i den forskning som bedrivs vid Åbo Akademi samt att inbjuda till fler samarbeten konstnärer och forskare emellan.

ETISKA AVVÄGANDEN

Den forskning jag kommer att genomföra under detta projekt är av sådan karaktär att det blir nästan omöjligt att garantera forskarnas och konstnärernas anonymitet. Därmed vilar ett fungerande samarbete och pålitliga forskningsresultat helt och hållet på en relation av tillit och förtrolighet. Eftersom jag själv är både forskare och konstnär, tror jag detta kommer att bistå mig i att skapa tillitsfulla relationer. Samtliga parter är redan nu medvetna om att jag kommer att verka som forskare i projektet samtidigt som jag också är en av deltagarna. I relationen till forskarna fungerar jag även som deras lärare under kommunikationsverkstäderna, vilket gör relationen extra utmanande. Jag ämnar därmed att vara i kontinuerlig växelverkan med samtliga parter om syftet med de olika delmomenten och målen med projektet som en helhet. Utöver tilliten, är transparens och öppenhet centrala för projektet. Varje deltagare har skrivit under ett informerat samtycke med mig, där det framgår att deltagandet i forskningen är frivillig och att de kan avbryta samarbetet när som helst. Därtill lovar jag att delge forskarna och konstnärerna det material som jag ämnar använda vid kommande publikationer före de nyttjas. En möjlighet att lösa utmaningen med anonymitetsprincipen är att låta varje deltagare stå med sitt eget namn i forskningen. Samtidigt upplever jag att det inte finns något egenvärde i att namnge deltagarna - speciellt när vissa av dem är offentliga personer. Därmed kommer jag istället att återge forskningsresultaten så att frågan om person blir ovidkommande. Fokuset i forskningen ligger ju trots allt inte på enskilda individer utan i överbyggande strukturer, traditioner, kulturer och organisationsformer. Analysen av materialet sker via Nvivo som är installerat på min personliga dator men tillgängligt enbart med lösenord och sparat på en molntjänst.

När det kommer till insamlingen av material under de offentliga diskussionerna, kommer detta att ske helt anonymt. Där kommer applikationen, genom vilken svaren på de olika frågorna ges, att fungera enbart genom att ett samtycke till att svaren används för forskning har givits. Dessa material kommer att hanteras på en molntjänst som skyddas med lösenord.

TIDSPLAN

September 2020: workshops i vetenskapskommunikation för berörda forskare.

Oktober-November 2020: Initierande träffar mellan konstnärer och forskare.
Plats: Åbo.

Vintern 2020 - Våren 2021: Arbetsro för konstnärerna. Verkstäder för forskarna.

September 2021: Vetenskapens Natt
Plats: Åbo.

Hösten 2021: Analys av materialinsamlingen under Vetenskapens Natt.

Vintern 2021: uppföljning av projektet *Avtryck i det Okända - Forcing the Im-possible* i formen av illustrationer och offentliga samtal.

2022-2023: Utformning av en kod för etik och kommunikation för forskare vid Åbo Akademi.

REFERENSER

Bornemark, Jonna

2019 *Filosofiska rummet* avsnittet Identitet, 14 November.

2018 *Det omätbaras renässans - En uppgörelse med pedanternas herravälde*,
Volante

Jungar, Jonas

2020 `Jonas Jungar: "Bevisen finns bara du orkar leta på internet" - då Youtu-
beklipp jämföras med doktorsavhandlingar räcker det inte att vädja till fakta
och förnuft´ 18 November. [https://svenska.yle.fi/artikel/2020/11/19/jonas-
jungar-bevisen-finns-bara-du-orkar-leta-pa-internet-da-youtubeklipp](https://svenska.yle.fi/artikel/2020/11/19/jonas-jungar-bevisen-finns-bara-du-orkar-leta-pa-internet-da-youtubeklipp)

Lehikoinen, Kai

2019 'Expanding Professionalism in the Arts' at Stre-tch 17.10. 2019, [http://
www.kedja.net/keynotes-and-discussions/](http://www.kedja.net/keynotes-and-discussions/)

Tiedebarometri (2019) Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta tieteeseen ja
tieteellis-tekniseen kehitykseen, Raportti (v1.4) 14.10.2019 / Pentti Kiljunen, Tie-
teen tiedotus ry Yhdyskuntatutkimus Oy [http://www.tieteentiedotus.fi/files/
Tiedebarometri_2019.pdf](http://www.tieteentiedotus.fi/files/Tiedebarometri_2019.pdf)

Kristensson Uggla, Bengt

2019 *En strävan efter sanning - Vetenskapens teori och praktik*. Studentlittera-
tur.

TILLTsweden Creative Clash - Artistic Interventions in Organisations, https://www.youtube.com/watch?v=yuGu_k5j2YU

WHO report (2019) What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review <http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019?fbclid=IwAR16RSZHeQN-wbf9DbwjhhXZplSfFAPQmgE-bPIagw3nPBZKrTIqnr8dYu4>

RESURSER OCH SAMARBETEN

ABOAgora <https://aboagora.fi/>

AmosLAB <http://www.amoslab.fi/>

ARTSEQUAL: The Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality, <http://www.artsequal.fi/about>

Donnerska Institutet <https://www.donnerinstitute.fi/>

Floating Platforms - ENCOUNTERS BETWEEN PERFORMANCE ART AND SCIENCE (2016) Editors: Anni Välimäki Christopher Hewitt Leena Kela Mari Krapala, <http://floatingplatforms.fi/>